

**TARBIYACHINING KASBIY KOMPETENTLIGI VA
KREATIVLIGINI SHAKLLANTIRISH JARAYONINI
BOSHQARISH**

Tajiboyeva Dilfuza O‘rozimbetovna

Toshkent shahar Puchon universiteti magistri

Annotatsiya: Maktabgacha ta’lim tizimida tarbiyachining kasbiy kompetentligi hamda kreativligini shakllantirish jarayonini samarali boshqarish zamonaviy pedagogikaning asosiy masalalaridan biri hisoblanadi. Hozirgi davrda maktabgacha yoshdagi bolalarni to‘laqonli shaxs sifatida tarbiyalash, ularni doimiy rivojlantirish va mustaqil fikrlovchi inson qilib voyaga yetkazish maqsadida, tarbiyachi shaxsiga kuchli ehtiyoj mavjud. Bunda tarbiyachining kasbiy kompetentligini oshirish, ayniqsa kreativ salohiyatini shakllantirish va takomillashtirish jarayonlari sifatli olib borilishi juda muhim ahamiyatga ega bo‘lib bormoqda.

Kalit so‘zlar: Kasbiy kompetentlik, kreativlik, tarbiyachi, maktabgacha ta’lim, boshqaruv, innovatsiya, pedagogika, motivatsiya, interaktiv metodika, shaxsiy rivojlanish.

Tarbiyachining kasbiy kompetentligi–bu nafaqat pedagogik bilimlar, amaliy ko‘nikmalar va malakani, balki shaxsiy, ijtimoiy, kommunikativ xususiyatlarni o‘z ichiga oladi. Tarbiyachi kasbiy kompetentligini to‘liq egallagan holda, bolalar bilan ishlashda yuqori natijaga erishadi, ularning har biriga individual yondashadi, ularning qiziqishlari va ehtiyojlarini chuqur anglaydi. Kasbiy kompetentlik, avvalo, kasbiy bilim va ko‘nikmalar, zamonaviy pedagogik yondashuvlarni to‘g‘ri qo‘llay olish, muammolarni hal qilish va har xil ijtimoiy vaziyatlarda moslashuvchanlikni bildiradi. Tarbiyachi kasbiy kompetentligini shakllantirishning asosiy yo‘nalishlari – yangicha

metodikalarni o'rganish, axborot texnologiyalaridan to'g'ri foydalanish, pedagogik texnologiyalar orqali bolalarning erkin fikrlashini rag'batlantirish hamda har bir bola uchun individual o'sish strategiyasini yaratish hisoblanadi. Kasbiy kompetentligini rivojlantirish uchun zamonaviy ta'lim dasturlari, innovatsion o'quv-uslubiy vositalar, ilg'or tajriba namunalarini o'zlashtirish orqali tarbiyachining bilim va ko'nikmalar bazasi kengayadi. Zamonaviy tarbiyachi faqatgina an'anaviy metodlar bilan cheklanib qolmasligi kerak; u yangi pedagogik texnologiyalardan, interaktiv usullardan faol foydalanib bolalarga yanada ta'sirli rivojlanish muhitini yaratishi lozim. Kasbiy kompetentligining yetarli darajada shakllanmaganligi natijasida namunali darslar o'tkazish, innovatsion loyihalarni amalga oshirish va kreativ yondashuvlardan oqilona foydalanish qiyinlashadi. Shu bois tarbiyachi o'z ustida doimiy ishlashi, o'z-o'zini rivojlantirishga intilishi zarur. Bunday kompetentlik doirasiga bolalar bilan ishlashda muloqot madaniyatiga ega bo'lish, har bir bolani yaxshi tushunish, ijtimoiy va axloqiy qadriyatlarni tarbiyalash, bolalarda o'z salohiyatini ochish uchun imkon yaratish ham kiradi. Kasbiy kompetentligini takomillashtirishda tarbiyachining shaxsiy namunasining kuchi ham o'ziga xos rol o'ynaydi. Kichik yoshli bolalar atrofdagilarni, ayniqsa tarbiyachining harakatlari va xatti-harakatlarini tez o'zlashtirishi bois, tarbiyachining kasbiy kompetentligiga katta mas'uliyat yuklanadi. Mazkur jarayon izchil olib borilganda, bolalarda mustaqillik, liderlik, muloqotga kirishish, hamda har xil muammolarni hal qilish ko'nikmalari samarali rivojlanadi [1].

Zamonaviy ta'lim tajribasida kasbiy kompetentineligining muhim qismi sifatida kreativlik tushunchasi alohida o'rinni egallaydi. Tarbiyachi o'z faoliyatida yaratuvchanlik, yangi g'oyalarni ilgari surish, noan'anaviy yondashuv va ijodiy fikrlash sifatlariga ega bo'lishi zamon talabi hisoblanadi. Kreativ tarbiyachi har doim izlanadi, pedagogik muammolarga o'zgacha echim topadi, o'quv-tarbiya jarayoniga innovatsiyalar joriy etadi, bolalarda qiziqish

uyg‘otadigan metodlarni amaliyotda qo‘llaydi. Kreativlikda tarbiyachining o‘z-o‘zini rivojlantirishga, zamonaviy ilm-fan yutuqlarini o‘rganishga, shuningdek, mustaqil fikr va ijodiy qarorlar qabul qilishga moyil bo‘lishi asosiy rol o‘ynaydi. Bu jarayon bolalarning har tomonlama rivojlanishiga, ularning shaxs sifatida o‘rishiga, ichki kuch-g‘ayratini namoyon qilishiga zamin yaratadi. Kreativligining shakllanishi esa tarbiyachi uchun professional o‘rish maydoni bo‘lib xizmat qiladi. Yaratilish, tashabbus ko‘rsatish, yangilikka intilish, noshaxsiy yondashuvlardan voz kechish va shaxsiy salohiyatni ochish kreativ tarbiyachining asosiy sifatlarini belgilaydi [2].

Tarbiyachining kreativligini oshirishda kasbiy rivojlanish motivasiyasi, professional o‘rish yo‘nalishlari, metodik va innovatsion ijodkorlik muhim ahamiyat kasb etadi. Amaliyotda kreativlikni rivojlantirish uchun interaktiv dars usullari, amaliy mashg‘ulotlar, ijodiy loyiha va rolli o‘yinlar samarali vosita bo‘la oladi. Kasbiy kompetentlik va kreativlikning uyg‘unligi bolalarda tashabbuskorlik, erkin fikrlash, ijodiy tasavvur, mustaqil qaror qabul qilish, jamoadagi hamkorlik kabi muhim fazilatlarni o‘stiradi. Tarbiyachi kasbiy kompetentligini va kreativ salohiyatini shakllantirish jarayonini samarali boshqarish uchun ma‘lum strategiyalar qo‘llanishi kerak. Avvalambor, tarbiyachi uzluksiz o‘qitish va malaka oshirish tizimida qatnashishi, yangi usullar, texnologiyalar va tadbiiq etilayotgan dasturlar bilan o‘z vaqtida tanishib borishi muhim. O‘z ustida ishlab, yangi axborotlarni sinchkovlik bilan o‘rganish va amaliyotga joriy qilish, tarbiyachi mas‘uliyatini, shaxsiy faolligini va kreativ qobiliyatini doimiy rivojlantirishga asos yasaydi. Boshqariladigan jarayon sifatida har bir pedagog ma‘lum kompetensiyalarni egallash darajasini real baholaydigan, o‘z imkoniyatlari va kamchiliklarini tahlil qiladigan maxsus diagnostik tadbirlarni muntazam tashkil etib borishi samarali natijalarga olib keladi. Bu esa tarbiyachi faoliyatida kuchli rivojlanish, boshqaruv sifatining oshishiga xizmat qiladi. Kasbiy kompetentlik va kreativlikni shakllantirish jarayonini tashkil etishda ta‘lim muassasasi rahbariyati va hamkasblar

o'rtasidagi hamkorlik muhim ahamiyat kasb etadi. Pedagogik maslahatlar, amaliy seminarlar, tajriba almashish shakllari, metodik anjumanlar, darslarda ishtirok va tahlil qilish natijasida tarbiyachi o'z ustida doimiy ishlab boradi. Bunda ijodiy muhit yaratish, barkamol shaxs sifatida tashabbuskorlikni rivojlantirish asos bo'ladi [3].

Kreativlikni rivojlantirishda diagnostika, monitoring, refleksiya va o'z-o'zini tahlil qilish mexanizmlari ham alohida o'rin tutadi. Tarbiyachi o'z kasbiy kompetentligini yuqoriligi haqida muntazam ravishda o'zini sinab ko'radi, o'z muvaffaqiyati va kamchiliklarini tahlil qilib, takomillashtirish uchun yangi faoliyat usullarini joriy qiladi. O'zining kasbiy faoliyatini izchil tahlil qilish, bilim va ko'nikmalarni doimiy yangilab borish orqali kreativlik va kompetentligini bosqichma-bosqich shakllantirib boradi. Bolalarning darslarga va mashg'ulotlarga bo'lgan qiziqishini rag'batlantirish, mustaqil fikrlashini, idrokini, ertak, she'r va tashabbuslarini erkin bildirishga undash, ularning qobiliyati va salohiyatini to'liq ochib berish uchun hamkasblar bilan metodik birlashmalarda muntazam uchrashuvlar, turli ko'rgazmalar va ochiq darslar tashkil etiladi. Tarbiyachilar o'z ishlanmalarini takomillashtiradilar, bir-biridan o'rganadilar; bu jarayon jamaviy kompetentlikning, shaxsiy va kasbiy kreativlikning yuksalishiga xizmat qiladi. Kreativlik va kompetentlik bir-birini to'ldiruvchi, bir-biriga bevosita bog'liq jihatlaridir. Kasbiy kompetentligi mustahkam tarbiyachi yangiliklarga ochiq bo'ladi, bolalarning ehtiyojini o'rganadi, mustahkam, do'stona, ijtimoiy ruhdagi muhitda bolalar bilan ishlaydi. Shu sababli tarbiyachining ijodiy potensialiga tayanish, yangi usullarni izlab topish, dars va faoliyatda ilg'or tajribalardan samarali foydalanish ham kasbiy kompetentlikning, ham kreativlikning muhim ko'rsatkichidir. Zamonaviy maktabgacha tashkilotchilik tizimida yangi loyihalarning, innovatsiyalarning yaratilishi, faoliyatni ijodiy tashkil etish, tarbiyachi va bola o'rtasida interfaol muloqotni keng yo'lga qo'yish kasbiy kompetentligini va kreativligini oshirishning samarali vositasiga aylanadi.

Kasbiy faoliyatdagi mas'uliyat, intilish, tashabbuskorlik, yangi axborot va texnologiyalarni tez va to'g'ri o'zlashtirish, ilgarilashga bo'lgan motivatsiya kreativ tarbiyachi uchun doimiy hamroh bo'lishi zarur. Ish uslubini va pedagogik jarayonni har tomonlama tahlil qilish, zamonaviy metodlarni amaliyotga tatbiq etish, bolalar muammolarini o'rganish va tahlil qilish, tajriba almashish, hamkorlikda o'qitish, axborot texnologiyalariga asoslangan innovatsion ishlarni joriy etish – bularning barchasi tarbiyachi kasbiy kompetentligini va kreativ potensialini izchil shakllantirish imkonini yaratadi [4].

Boshqaruv jarayonida rahbariyat kuchli pedagogik jamoani shakllantirishi, tarbiyachilarga zamonaviy sharoitda o'z qobiliyatini namoyon qilish imkonini yaratishi, har bir xodim uchun individual rivojlanish strategiyasini ishlab chiqishi, kasbiy motivatsiyani oshiradigan ma'naviy va moddiy rag'batlantirish choralari amalga oshirishi lozim. Bunda har bir xodimga ijtimoiy va professional o'sish imkoniyatlari taqdim etiladi, kasbiy o'qitish kurslari, amaliy seminarlar, psixologik treninglar, xorijiy ta'lim va tarbiya sohasidagi ilg'or tajribalar tatbiq etiladi. Tarbiyachi o'z kasbiy kompetentligini chuqurlashtirgan holda, bolalarni yaratishda, ularga individual yondashishda, kreativ muhitni tashkil etishda faol ishtirok eta oladi. So'nggi yillarda tarbiyachining kasbiy kompetentligini va kreativ salohiyatini oshirishga qaratilgan davlat dasturlari, malaka oshirish markazlari va ijtimoiy loyihalar doirasida o'tkazilayotgan mashg'ulotlar, tadbirlar, seminarlar natijasida ta'lim sifati, metodik tahminlar va kreativlik rivoji ancha yuqorilagan. Bunday kompetent tarbiyachilar maktabgacha ta'lim sohasida innovatsion yangiliklarni joriy etadi, ilg'or tajribalarni amaliyotga qo'llaydi, zamonaviy shaxsda zarur bo'lgan motivatsiya, liderlik, mas'uliyat, ijodkorlik, ijtimoiy moslashuv, kommunikativlik kabi muhim fazilatlarni bolalar ongiga singdiradi. Eng asosiysi, maktabgacha yosh bolalar bilan ishlashda tarbiyachining kasbiy kompetentligi va kreativligi asosan bola shaxsini

rivojlantirish, bolalarning mustaqil va ijodiy tafakkurini shakllantirish, ilgʻor texnologiya va pedagogik metodlarni joriy etishga bevosita xizmat qiladi. Bu yoʻlda amalga oshirilayotgan islohotlar, bilimlarni yangilash va malakani chuqurlashtirish orqali kasbiy kompetentligini oshirish, pedagogik kreativlik, kommunikativ va informatsion texnologiyalarga asoslangan zamonaviy darslar tashkil etish, nazariya va amaliyotni uygʻunlashtirish orqali maktabgacha taʼlim sifatini sezilarli darajada yuqori bosqichga olib chiqish mumkin [5].

Xulosa

Kasbiy kompetent va kreativ tarbiyachi zamonaviy taʼlimning asosiy poydevorini tashkil etadi. Kasbiy kompetentlik faqatgina chuqur nazariy bilim va amaliy koʻnikmalardan iborat boʻlib qolmaydi, balki zamonaviy pedagogik texnologiyalardan, yangicha metod va uslublardan samarali foydalana olishga ham asoslanadi. Kreativ salohiyati rivojlangan tarbiyachi esa har bir bola uchun individual rivojlanish muhitini yaratadi, bolalarda mustaqil va ijodiy tafakkurni oʻstiradi, taraqqiyot va innovatsiyalarga ochiqlik muhitini shakllantiradi. Tarbiyachi faoliyatida kasbiy kompetentligini va kreativ salohiyatini izchil oshirish, doimiy oʻz ustida ishlash, yangi metodlarni egallash, ilgʻor tajribalarni hayotga tatbiq etish orqali sifatli natijaga erishiladi. Shunday qilib, tarbiyachining kasbiy kompetentligini va kreativligini shakllantirish jarayonini samarali boshqarish maktabgacha taʼlim sohasida sifat va samaradorlikning oshishiga, bolalarning jonli va erkin rivojlanishiga, yangi jamiyat uchun zamonaviy, innovatsion fikrlovchi shaxslarni tarbiyalashga mustahkam zamin yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdullayeva M. (2022). "Maktabgacha taʼlim psixologiyasi", Akademnashr, Toshkent, 214-bet.
2. Boltaboyeva D. A. (2021). "Pedagogik innovatsiyalar va kreativlik asoslari", Fan va texnologiya nashriyoti, Toshkent, 168-bet.

3. Fozilova G'. (2020). "Tarbiyachilar uchun metodik qo'llanma", O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi nashriyoti, Toshkent, 142-bet.
4. Islomova N. (2019). "Kasbiy rivojlanish va kreativ fikrlash", Innovatsion ta'lim nashriyoti, Samarqand, 155-bet.
5. Jorayeva N. (2023). "Maktabgacha ta'limda kompetensiya yondashuvi", Ma'rifat nashriyoti, Toshkent, 196-bet.
6. Komilov S. (2018). "Kasbiy kompetentlik nazariyasi va amaliyoti", Ilm Ziyo nashriyoti, Toshkent, 134-bet.
7. Qodirova M. (2020). "Tarbiyachilar kasbiy malakasini oshirish usullari", Fan nashriyoti, Nukus, 154-bet.